

Науковий керівник – к.п.н., доц. Шиба А.В.

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У сучасному світі, де інформаційні технології стрімко розвиваються, використання ІКТ для навчання іноземних мов у середній школі набуває все більшого значення. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю підготовки молодого покоління до життя в умовах глобалізації і міжнародного спілкування. Використання ІКТ допомагає зробити навчання більш ефективним, цікавим та інтерактивним, сприяє формуванню лексичної компетенції з іноземних мов, що є запорукою розвитку комунікативних навичок та успішної взаємодії зі світом для учнів. Використання ІКТ дозволяє створити більш інтерактивне та змістовне навчальне середовище, в якому учні можуть більш ефективно засвоювати нові знання та вдосконалювати свої мовні навички. Тому дослідження ролі ІКТ у формуванні лексичної компетентності учнів з іноземних мов є надзвичайно важливим та актуальним напрямом педагогічної науки.

Метою статті є дослідження особливостей формування іншомовної лексичної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

У статті розглянуто роль ІКТ у розвитку іншомовної лексичної компетентності в учнів середньої школи. Досліджено ключові етапи формування лексичної компетентності у здобувачів освіти. Проаналізовано етапи формування лексичної компетентності. Визначено дидактичні завдання, які вирішуються в результаті застосування ІКТ. Розглянуто особливості інтеграції та значення онлайн-платформ Wordwall, Bamboozle та BBC learning English у розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів середньої

школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), іншомовна лексична компетентність, англійська мова, формування лексичної компетентності, онлайн-платформа.

Abstract. *In today's world, where information technology is rapidly developing, the use of information communication technology (ICT) for teaching foreign languages at a secondary school is becoming increasingly important. The relevance of the chosen topic is due to the need to prepare the younger generation for life in a globalized world and for international communication. The use of ICT helps make learning more effective, interesting and interactive, contributes to the formation of lexical competence in foreign languages, which is the key to the development of communication competence. The use of ICTs allows for a more interactive and meaningful learning environment in which students can more effectively learn new knowledge and improve their language skills. Therefore, the study of the role of ICTs in the formation of students' lexical competence in foreign languages is extremely important and pedagogical science.*

The purpose of the article is to study the peculiarities of developing secondary school students' foreign language lexical competence using information and communication technologies.

The article deals with the role of ICT in the development of foreign language lexical competence of secondary school students. The key stages of lexical competence formation are investigated. The stages of lexical communication competence formation are analyzed. The didactic tasks that are solved as a result of the use of ICT are determined. The peculiarities of integration and the importance of online platforms Wordwall, Bamboozle and BBC learning English in the development of secondary school students' foreign language lexical competence by means of information and communication technologies are considered.

Keywords: *information and communication technologies (ICT), foreign language lexical competence, English, lexical competence development, online platform.*

Актуальність теми. Сучасна мовна освіта ставить за мету створення особистості, яка готова брати участь у спілкуванні на міжкультурному рівні, для чого потрібен багатий словниковий

запас. Інтеграційні процеси в різних сферах створюють потребу створення іншого типу системи освіти на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які сьогодні і є предметом багатьох досліджень, що свідчить про актуальність цього явища.

Сучасні трансформації, які відбуваються в освіті, зосереджені на дослідженнях, що набувають важливості у світлі орієнтації на оптимізацію педагогічного процесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій для створення інформаційної культури і педагога, й учнів, використання сучасних Інтернет та мультимедійних технологій у формуванні лексичної компетентності під час вивчення іноземної мови у школярів.

Інформаційно-комунікаційні технології є одними з можливих шляхів вирішення завдання модернізації освітнього процесу. Використання інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу досягти цілей комунікативно орієнтованого навчання англійської мови. Значення інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи безцінне, адже дозволяє активізувати сприйняття, засвоєння нових знань, формування навичок, а як результат – сприяє розвитку та удосконаленню лексичної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування іншомовної лексичної компетентності досліджували такі науковці, як, зокрема, Ю. Герасименко, С. Смоліна, С. Амеліна, О. Овчарук та ін. Особливості застосування ІКТ на уроках англійської мови було висвітлено М. Данилюк, Т. Коноваленко, Н. Бондар, З. Овчаренко та ін. Переваги та недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі були висвітлені О. Кравчук, В. Кремень, В. Редько та ін. Питання щодо формування пізнавального інтересу учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій вивчались В. Павленком, В. Підоренко та Т. Сотніченко досліджували етапи формування іншомовної лексичної компетентності.

Метою статті є дослідження особливостей формування іншомовної лексичної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Завдання статті зосереджені навколо всебічного

аналізу особливостей використання ІКТ у процесі формування іншомовної лексичної компетентності; визначення ролі ІКТ у розвитку іншомовної лексичної компетентності в учнів середньої школи; дослідження ключових етапів формування зазначеної компетентності у здобувачів освіти; аналізу етапів формування лексичної компетентності; визначення дидактичних завдань, які вирішуються в результаті застосування ІКТ, а також вивчення особливостей інтеграції та значення онлайн-платформ Wordwall, Bamboozle та BBC learning English у розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів середньої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Теоретико-методологічне дослідження здійснено на підставі аналізу, синтезу та узагальнення даних щодо визначення місця ІКТ у процесі формування іншомовної лексичної компетентності та педагогічного спостереження, яке здійснювалося на базі ліцею №13 м. Чернівці серед 6-7 класів.

У сучасний період інформатизації суспільства комп'ютерні технології набувають все більшого поширення в різних сферах життя, виступаючи одним із інструментів пізнання. Однією з важливих цілей сучасної освіти є підготовка вчителя, який здатний ефективно користуватися сучасними комп'ютерними технологіями і орієнтуватися у світі інформації. Цифровізація освіти має перспективи, оскільки освітня система в цілому є складною структурою, і для її успішного функціонування необхідне використання сучасних телекомунікаційних та комп'ютерних технологій для зберігання, обробки, передачі та відтворення інформації. Враховуючи інтенсивний розвиток комп'ютерних технологій, а також телекомунікаційних технологій та їх значний вплив на суспільство, виникає потреба у вивченні можливостей використання ІКТ не лише у навчанні інформатики, а також й у викладанні інших дисциплін (Паніна, 2015, с. 270-275).

Вивчення іноземної мови передбачає розвиток лексичної компетентності, яку слідом за К Нікітенко, розуміємо як «здатність мовця до коректного висловлення та розуміння мовлення інших, що сформоване на синтезованому комплексі відповідних знань, навичок, усвідомленості» (Мовний та навчальний простір, 2021, с. 39). Іншими словами лексична компетентність – це здатність

людини правильно формувати свої висловлювання та розуміти мову інших на основі складної і динамічної взаємодії відповідних навичок, знань та лексичного усвідомлення. Отже, лексична компетентність включає лексичні навички, знання та загальну мовну обізнаність або вміння (мовну обізнаність) використовувати їх у всіх видах мовної діяльності.

Лексичні навички – це вміння інтуїтивно правильно розуміти та правильно використовувати іншомовну лексику, засновану на мовно-лексичних зв'язках між слуховою, моторною та графічною формами слова та його значенням, а також на зв'язках між словами іноземної мови (Герасименко, 2022, с. 249-254).

За словами Л. Морської та Г. Васильківської (Морська, Васильківська, 2018), формування лексичних навичок складається з чотирьох етапів (рис. 1).

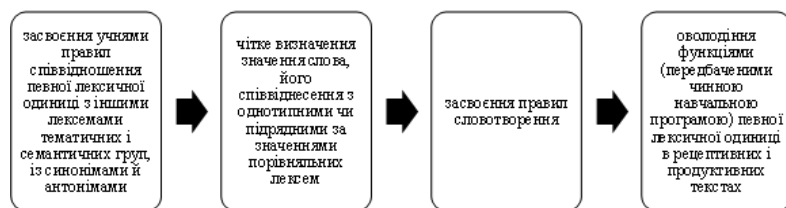

Рис. 1. Етапи формування лексичних навичок (Морська, Васильківська, 2018, с. 255-256)

У процесі формування лексичної компетентності закладається основа практичного оволодіння іноземною мовою та використання її в необхідному обсязі здобувачами освіти. Вивчення англійської мови в середній школі передбачає оволодіння змістом різноманітних тем у процесі опрацювання та засвоєння навчального матеріалу, що охоплює різні сфери життя суспільства та особистості.

Процес вивчення лексики іноземної мови розпочинається від засвоєння словникового запасу і розвитку первинних навичок до розвитку вторинних (мовленнєвих) навичок шляхом формування лексичних навичок – умінь використовувати лексику разом з іншим матеріалом. Виокремлюють три ключові етапи формування лексичної компетентності у здобувачів освіти середньої школи (рис. 2).

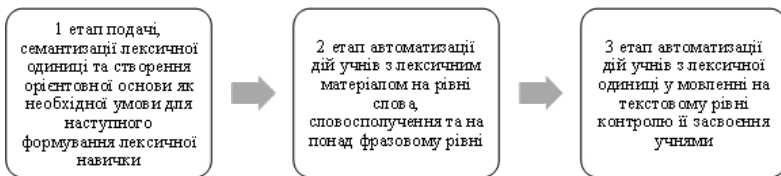

Рис. 2. Ключові етапи формування лексичної компетентності у здобувачів освіти середньої школи (Підоренко, Сотніченко, 2007, с. 72)

У процесі формування лексичної компетентності з іноземної мови професійна діяльність учителя повинна бути спрямована на розробку форм, методів і вправ для формування лексичної компетентності, виходячи з особливостей етапів її формування. З огляду на освітній потенціал, Інтернет-ресурси можна використовувати на усіх етапах засвоєння лексичного матеріалу.

За визначенням В. Данилюк (Данилюк, 2015), «інформаційно-комунікаційні технології – це програмно-апаратні засоби й пристрої, що функціонують на базі комп’ютерної техніки, а також сучасних засобів і систем інформаційного обміну, забезпечуючи операції щодо пошуку, збирання, накопичення, зберігання, опрацювання, подання, передавання інформації» (Данилюк, 2015).

У сучасній школі розробка науково обґрунтованої системи формування іншомовної лексичної компетентності учнів є важливою потребою. Використання ІКТ є ключовим компонентом цієї системи, оскільки дає можливість у будь-який час використовувати анімацію, графічні та звукові можливості, регулювати динамічну послідовність їхнього представлення для більш якісного сприйняття учнями програмового матеріалу.

Використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет, інтеграція їх у навчальний процес дозволяє більш ефективно вирішувати низку дидактичних завдань, особливо на заняттях з англійської мови (рис. 3).

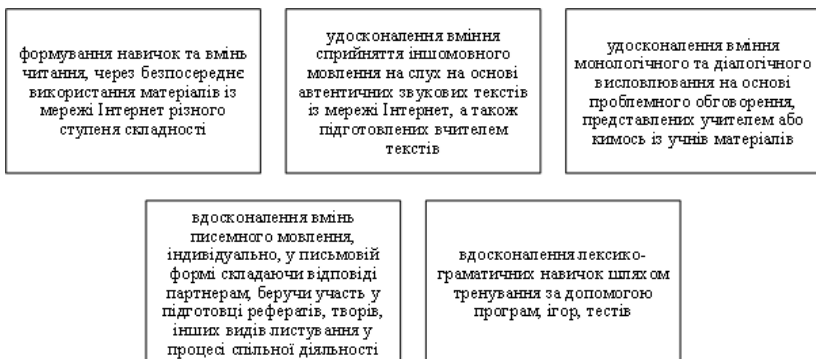

Рис. 3. Дидактичні завдання, які вирішуються у результаті застосування ІКТ
 (Павленко, 2008, с. 49-55)

Класичні та інтегровані уроки у супроводі мультимедійних презентацій, online-тестів та програмних продуктів, тобто засобів ІКТ дозволяють учням поглибити знання, отримані раніше, мотивувати їх до отримання нових знань, сприяти підвищенню рівня включеності у навчальний процес. Вчителю за наявності нових технічних засобів та інтерактивних технологій, легше здійснити особистісно-орієнтований підхід до навчання різнорівневих учнів. Використання мультимедійних презентацій дає можливість керувати увагою учнів за допомогою певних засобів:

- ефектів анімації;
- посилення мотивації вчення;
- систематизації вивченого матеріалу;
- формування комп'ютерної мультимедійної компетентності, як вчителя, і учня (Павленко, 2022, с. 49-55).

Як вважає О. Бігич (Бігич, 2011), «основною метою використання ІКТ для вивчення іноземної мови є формування у здобувачів освіти середньої школи іншомовної комунікативної компетентності та розвиток особистості учня, здатного та бажаючого опанувати іноземну мову та володіти нею як засобом спілкування та вдосконалюватися в цій галузі» (Бігич, 2011, с. 24). Сформульована мета є комплексною і включає 4 компоненти: практичний, розвиваючий, виховний, загальноосвітній.

Інтеграція ІКТ у навчальний процес ЗЗСО є новим напрямком підвищення якості засвоєних учнями знань. Поділяємо думку О. Кравчук (*Кравчук, 2020*) яка вважає, що для швидкої інтеграції ІКТ в навчальний процес, варто зважати на такі ключові моменти, як (*Кравчук, 2020, с. 64-67*):

1. Організація навчальних курсів і семінарів для адміністрації, викладачів і співробітників навчальних закладів з використання нових ІТЗ у навчальному процесі.
2. Створення стимулів для розвитку інтернет-послуг, пов'язаних з новими ІТЗ.
3. Активна робота над створенням «тематичної» ІТЗ в межах міжнародної інформаційної мережі по ІТ.
4. Розробка комплексу заходів для включення їх до «Програми руху України в інформаційне суспільство».
5. Розробка методологічних та методичних основ системного аналізу та синтезу ІТЗ, а також методів оцінки навчання та освіти на їх основі.
6. Розробка пропозицій щодо фінансування впровадження інтегрованих ІКТ в освіту за рахунок міжнародної спільноти (*Кравчук, 2020, с. 64-67*).

Особливості уроку англійської мови з використанням ІКТ передбачають більш адекватну форму презентації мовних знань, підвищення мотивації, інтересу до предмета, бажання вивчати мову і спілкуватися нею, урізноманітнення процесу навчання, представлення навчального матеріалу зрозумілішим і доступним для сприйняття учнями, формування фонетичного боку мовлення, швидке засвоєння отриманої інформації. Завдяки врахуванню цих особливостей, використання ІКТ на уроках англійської мови може значно покращити результати навчання.

Використання ІКТ на уроках іноземної мови іноземних мов сприяє:

- розвитку творчих можливостей і здібностей учнів;
- створенню умов для самоосвіти учнів у областях знань, що їх цікавлять;
- підвищенню рівня використання наочності під час уроку;
- підвищенню продуктивності уроку;
- встановленню міжпредметних зв'язків;

- набуттю реального досвіду міжкультурного спілкування іноземною мовою;
- збагаченню знань учнів про історію та культуру країн мови, що вивчається;
- розвитку вміння орієнтуватися у сучасному іншомовному інформаційному середовищі.

На нашу думку, використання ІКТ у процесі формування іншомовної лексичної компетентності характеризується низкою переваг:

1. Інструменти ІКТ надають доступ до автентичних матеріалів, таких як відео, подкасти і новинні статті, які можуть допомогти учням розвивати свій словниковий запас у контексті реального світу.

2. Інтерактивні та захоплюючі дії. Інструменти ІКТ можуть запропонувати широкий спектр інтерактивних та захоплюючих занять, таких як онлайн-вікторини, ігри, які можуть допомогти учням практикувати та зміцнювати свої лексичні знання.

3. Індивідуалізоване та самостійне навчання. Інструменти ІКТ дозволяють учням працювати у власному темпі та зосереджуватися на сферах, де їм найбільше потрібно практики, забезпечуючи більш персоналізований та ефективний досвід навчання.

4. Використання інструментів ІКТ у вивченні мови може допомогти підвищити мотивацію та залученість учнів, оскільки учні, швидше за все, будуть зацікавлені та отримувати задоволення від використання технологій.

5. Інструменти ІКТ можуть забезпечити негайний зворотний зв'язок і оцінку продуктивності учня, дозволяючи учням визначити сфери, де вони потребують вдосконалення, і надаючи їм вказівки щодо того, як це зробити.

6. Інструменти ІКТ можуть сприяти спілкуванню та співпраці між учнями, дозволяючи їм взаємодіяти один з одним і практикувати свої мовні навички в середовищі підтримки та співпраці.

Використання мультимедіа для формування іноземної лексичної компетентності може бути ефективним і привабливим способом покращити мовні навички учнів, а отже – досить перспективними

для підвищення творчої активності. Виходячи із цього способи застосування ІКТ для формування іншомовної лексичної компетентності у здобувачів освіти в середній школі охоплюють використання:

- онлайн-словників та електронних ресурсів для збільшення словникового запасу. Завдяки онлайн-платформам, учні можуть користуватись онлайн-словниками й електронними ресурсами, щоб знайти визначення, синоніми, антоніми, фразові дієслова та інші лексичні одиниці;

- відео та аудіо матеріалів, адже відео та аудіо матеріали можуть бути використані для поповнення словникового запасу, розширення граматичного і лексичного контексту та практики вимови;

- інтерактивних вправ та ігор, які можуть бути корисними для розвитку лексичної компетентності, оскільки вони допомагають учням закріпити лексичні одиниці та побудувати нові зв'язки між ними;

- програм для самостійної роботи, в тому числі і у позашкільний час. Існують різноманітні програми, які дозволяють учням самостійно практикувати лексичні одиниці, включаючи програми для мобільних пристроїв, що дозволяє виконувати додаткові завдання у позашкільний час;

- веб-сайтів для вивчення іншомовної лексики. Різноманітні онлайн-ресурси та веб-сайти пропонують безкоштовний доступ до вправ і тестів для вивчення лексики. Деякі з них можуть також містити матеріали для вивчення іншомовних фраз та ідіом.

Використання онлайн-платформ може бути корисним інструментом для формування лексичної компетентності учнів, оскільки вони дозволяють зануритися в англomовне середовище та збільшити словниковий запас завдяки доступу до великої кількості різноманітних матеріалів, таких як відеоуроки, тестові завдання та інтерактивні вправи. До прикладу, під час практики у ліцеї №13 м. Чернівці серед 6-7 класів було використано такі онлайн-платформи, як Wordwall, Bamboozle та BBC learning English. Встановлено, що вони допомагають учням покращувати свої знання в англійській мові, надаючи можливість повторювати слова та фрази, вивчати нові лексичні одиниці та використовувати їх у контексті. Крім

того, вчителі можуть налаштувати темп навчання для учнів, що допомагає підвищити ефективність навчання. Охарактеризуємо ці онлайн-платформи детальніше.

Wordwall – це зручний онлайн-ресурс для створення інтерактивних мовних вправ. Цей ресурс, хоч і не повністю, але вирішує проблему надання та контролю мовного матеріалу у віддаленому форматі в тому числі (*Wordwall*).

Bamboozle – це онлайн-платформа, яка містить велику кількість інтерактивних ігор та вправ для навчання англійської мови. За рахунок використання ігор, опублікованих на базі платформи Bamboozle, в учнів підвищується інтерес до навчання, покращується їх мотивація та знижується рівень стресу (*Bamboozle*).

BBC Learning English – це комплексна платформа для вивчення мов, яка пропонує широкий спектр ресурсів для тих, хто вивчає англійську. Є цінним ресурсом для тих, хто хоче покращити свої знання англійської мови (*BBC learning English*).

Використання онлайн-платформ *Wordwall*, *Bamboozle* та *BBC learning English* має значний потенціал для поліпшення якості навчання та збільшення мотивації учнів до вивчення іноземної мови. Однак важливо враховувати особливості учнів та добирати відповідні інструменти для досягнення максимального результату.

Ефективність уроку іноземної мови з використанням онлайн-платформ можна оцінити за кількома критеріями, такими як залученість учнів, результати вивчення мови та відгуки учнів і вчителів про використання ІКТ на уроках. Якість уроку іноземної мови з використанням онлайн-платформ залежить від кількох факторів, у тому числі від якості навчальних матеріалів, рівня залученості та участі здобувачів освіти у процесі уроку, а також від навчальних стратегій вчителя. Використовуючи різноманітні методи оцінювання, вчителі можуть визначити ефективність своїх онлайн-уроків іноземної мови та внести корективи для покращення результатів навчання учнів.

Висновки. Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє створити більш інтерактивне та змістовне середовище для навчання, де учні можуть ефективніше засвоювати нові знання та вдосконалювати свою лексичну компетентність. Для організації навчальних занять із використанням інформаційно-

комунікаційних технологій на уроках іноземної мови сьогодні є значна кількість відповідних ресурсів, зокрема: онлайн платформи Wordwall, Bamboozle та BBC learning English, які містять автентичні матеріали, різноманітні вправи та завдання, інтерактивні робочі аркуші з іноземної мови. Завдяки інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій сучасні педагоги можуть активно вводити в освітній простір уроку новий і цікавий учням, актуальний матеріал, більш динамічно, і при цьому ефективно використовувати час уроку, застосовувати нові цікаві вправи на удосконалення лексичної компетентності. Крім того, використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні англійської мови сприяє підвищенню мотивації учнів, диференціації, індивідуалізації навчання, робить його більш цікавим і захоплюючим. Таким чином, бачимо, що використання інформаційно-комунікаційних технологій дає поштовх розвитку нових форм і змісту уроків з метою формування лексичної компетентності учнів на більш високому рівні. Однак важливо не забувати про необхідність використання інформаційно-комунікаційних технологій у поєднанні з традиційними методами навчання, а також про необхідність підготовки вчителів до використання сучасних технологій у навчанні.

Література:

1. Коноваленко Т.В., Бондар Н.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання англійської мови. *Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Мелітополь, 25–26 вересня 2020 р.)*. Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 405 с.
2. Бігич О.Б. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2011. 344 с.
3. Герасименко Ю. Формування іншомовної лексичної компетенції в майбутніх фахівців. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 3. 2022. С. 249-254.
4. Данилюк В.М. Застосування ІКТ на уроках англійської мови в

- початковій школі як засіб підвищення якості навчання молодших школярів. *Вісник психології і педагогіки*. URL: <http://surl.li/hphru>
5. Кравчук О.А. Переваги та недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. *Modern Achievements of Science and Education XV International Conference*. 2020. С. 64-67. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/bitstream/123456789/9131/1/Kravchuk.pdf>
 6. Мовний та навчальний простір у країнах світу: *матеріали XI Всеукраїнської науковопрактичної студентської конференції (25 листопада 2021 року)*: збірник тез. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. 201 с.
 7. Морська Л. І., Васківська Г.О. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти : монографія / відп. за вип. М.М.Сідун, Т.К.Полонська. Мукачево : МДУ, 2018. 342 с.
 8. Овчаренко З.П. Інформаційні технології як засіб інтенсифікації вивчення англійської мови. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/ovcharenko_informatsiini.pdf
 9. Павленко В.В. Формування пізнавального інтересу учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Актуальні проблеми модернізації професійно-педагогічної освіти в контексті євроінтеграційних процесів*. 2022.С. 49-55.
 10. Папіна Л.І. Підготовка вчителя англійської мови в умовах інноваційного освітнього середовища. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2015. №131. С. 270-275.
 11. Підоренко В.В., Сотніченко Т.А. Етапи формування іншомовної лексичної компетенції. 2007. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84824858.pdf>
 12. Bamboozle. URL: <https://www.baamboozle.com/game/>
 13. BBC learning English. URL: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/>
 14. Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk/create/picktemplate>